

Wyrazy dźwiękonaśladowcze w poezji i prozie

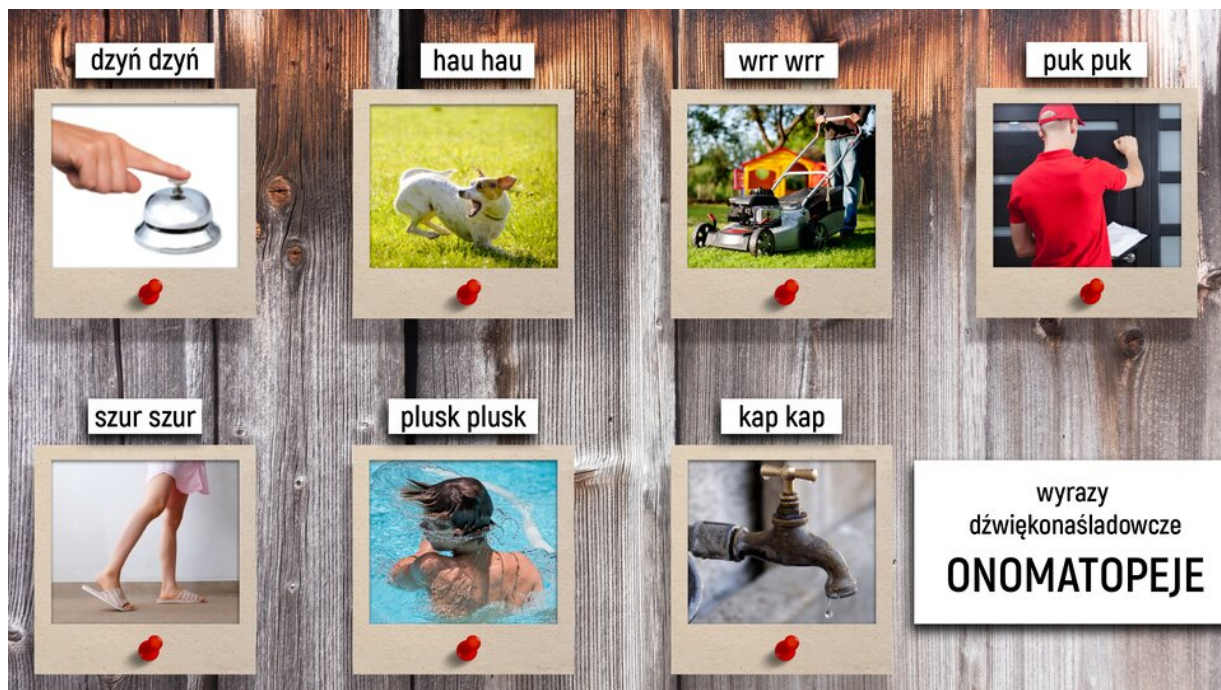
Wyrazy dźwiękonaśladowcze w poezji i prozie

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Wstęp

Czy zdajecie sobie sprawę, że świat jest pełen dźwięków? Człowiek mówi, ptaki śpiewają, wicher huczy, piorun grzmi, śnieg pod nogami skrzypi. Wystarczy tylko wsłuchać się w przyrodę, w nasze otoczenie, aby wychwycić różnorodność odgłosów, które nam towarzyszą.

Aby oddać dźwięki i odgłosy świata, używamy specjalnych słów – wyrazów dźwiękonaśladowczych, inaczej nazywanych **onomatopejami**. Naśladują one dźwięki wydawane przez przedmioty, np. dzwonek: dzyń-dzyń, trąbkę: trutututu, odtwarzają głosy zwierząt: hau hau, odgłosy maszyn: wrrr. Są to także słowa, których brzmienie przypomina odgłosy otaczającego świata, np. szuranie, chlapanie, kapanie, pukanie, kwiczenie.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Nauczysz się

- rozpoznasz wyrazy dźwiękonaśladowcze związane ze zjawiskami przyrody;
- określisz ich funkcję w tekstach literackich;
- stworzysz tekst z użyciem onomatopei.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Po zapoznaniu się z e-materiałem uczeń:

1. rozwija umiejętność słuchania i czytania utworów literackich;

2. rozwija umiejętność tworzenia wypowiedzi inspirowanych utworem poetyckim i prozatorskim;
3. analizuje tekst poetycki i prozatorski, odnajdując wyrazy dźwiękonaśladowcze;
4. wyjaśnia funkcję użytych w utworach wyrazów dźwiękonaśladowczych;
5. tworzy nagranie, w którym ilustruje za pomocą dźwięków i wyrazów dźwiękonaśladowczych wymyślone scenki.

WYRAZY DŹWIĘKONAŚLADOWCZE W OTACZAJĄCYM NAS ŚWIECIE, W POEZJI I W PROZIE – *audiobook*

Rozdziały:

1. Odgłosy natury
2. Małgorzata Szyszko *Odkurzacze*
3. Ken Follett *Igła*

Notatka dla prowadzącego

Wyrazy dźwiękonaśladowcze w otaczającym nas świecie, w poezji i w prozie

Rozdział 1 Odgłosy natury

Nagranie zawiera dźwięki wydawane przez naturę.

Poznaj odgłosy i dźwięki wydawane przez naturę. Usłyszysz między innymi takie zjawiska natury, jak: strumyk, poranek, ocean, woda, wiatr, burza, deszcz. Dzięki dźwiękom przeniesiesz się do lasu, nad staw lub nad morze.

- Strumyk
- ocean
- woda
- deszcz
- wiatr
- leśna polana
- staw wodny
- burza
- skrzypienie śniegu
- bzyczenie muchy
- lodowiec
- szum nadmorskiego lasu

– szum liści

Rozdział 2

Małgorzata Szyszko „Odkurzaczy”

Nagranie zawiera recytację wiersza Małgorzaty Szyszko.

Trochę mam ze słonia,

trochę z węża boa,

Biegam po podłodze, aż turkoczą koła.

Burczę, kicham, duszę.

Syczę, prychem, sapię,

czasem guzik znajdę,

czasem papier złapię.

Ach, jak mnie się boją

kurz i pajęczyna,

kiedy wszystko łykam

Z najgroźniejszą miną.

Dziś spostrzegłem muchę,

Chciałem za nią biec.

Już... już ją miałem,

Nagle – nosem w piec.

Rozdział 3

Ken Follett „Igła”

Nagranie zawiera fragment powieści Kena Folleta, przedstawiający bohaterkę, która wsłuchuje się w odgłosy świata.

Lucy też nie mogła zasnąć. Nasłuchiwała odgłosów, które dochodziły ze wszystkich stron. Sztorm był jak orkiestra, w której deszcz walił w bęben tłukąc o dach, wiatr grał na flecie gwizdząc na poddaszu, a morze plażą wykonywało glissando. Stary dom trzeszczał i skrzypiał, poszturchiwany przez bezlitosną burzę. Ale i w środku słychać było różne dźwięki, chociażby powolny regularny oddech, który na szczęście nie przechodził w głośnie chrapanie. Z drugiego pokoju dochodziło szybkie i płytkie sapanie małego Jo, który rozłożył się wygodnie na łóżku polowym przysuniętym do ściany. „Ten hałas nie pozwala mi usnąć – pomyślała Lucy. – Kogo właściwie chcę oszukać?” [...].

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wersja tekstowa z wyróżnieniem pojęć

Polecenie 1

Jakie emocje wywołują w tobie usłyszane dźwięki? Nazwij je.

Polecenie 2

Stwórz komiks, który będzie ilustrował wiersz *Odkurzaczy*.

Polecenie 3

Dlaczego Lucy nie może zasnąć? Odpowiedz, używając jak najwięcej wyrazów nazywających dźwięki.

Podsumowanie

Z wysłuchanych nagrań i ich analizy wynika, że:

- niektórym zjawiskom przyrody towarzyszą dźwięki;
- dźwięki przyrody w różny sposób wpływają na ludzi;
- słowa nazywające dźwięki to wyrazy dźwiękonaśladowcze.

Wskazówka ortograficzna:

Czy wiesz, że w pisowni wyrazów dźwiękonaśladowczych nie obowiązują ścisłe reguły? Jeśli nie jesteś pewny, jak zapisać wyraz dźwiękonaśladowczy, koniecznie zajrzyj do słownika ortograficznego!

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o.

Praca domowa

Zadanie 1.

Z załączonego tekstu wybierz 6 nazw ptaków i dopisz do nich wyrazy dźwiękonaśladowcze nazywające wydawane przez nie odgłosy.

PRACA DOMOWA – ZAŁĄCZNIK

data:

temat zajęć:

imię i nazwisko ucznia:

Polecenie:

Z poniższego tekstu wybierz 6 nazw ptaków i dopisz do nich wyrazy dźwiękonaśladowcze nazywające wydawane przez nie odgłosy.

Słowiak, wróbel, kos, jaskółka,
Kogut, dzięcioł, gaj, kukulka,
Szczyciel, sowa, kruk, czubatka,
Drozd, sikora i dzierlatka,
Kaczka, gęś, jemioluska,
Dudek, trznadel, posmiecuska,
Wilga, zięba, bocian, szpak
Oraz każdy inny ptak
(J. Tuwim, *Ptasie radio*)

LP	PTAK	WYRAZY DŹWIĘKONAŚLADOWCZE
1		
2		
3		
4		
5		
6		

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zadanie 2.

Wyszukaj w Internecie nagrania z odgłosami ptaków. Następnie zaprezentuj je klasie. Niech twoje koleżanki i koledzy odgadną, jaki to ptak śpiewa. Następnie podzielcie się na grupy (5-6-osobowe) i stwórzcie krótkie opowiadania (narrację i dialogi) z wykorzystaniem nagranych dźwięków.

Ćwiczenia

Wskazówka

W przypadku braku możliwości rozwiązania zadania z klawiatury lub trudności z odczytem przez czytnik ekranu, skorzystaj z innej wersji zadania.

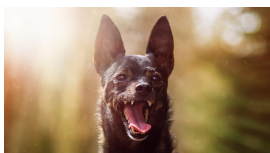
Ćwiczenie 1

ŚWIAT WOKÓŁ NAS WYDAJE DŹWIĘKI

Dopasuj wyrazy dźwiękonaśladowcze do obrazków.

ćwierkanie

szum

grzmot

szczekanie

szelest

ryczenie

chrumkanie

trzask

Ćwiczenie 2

Połącz nazwy urządzeń i sprzętów domowych z wydawanymi przez nie dźwiękami.

telefon

turkot

odkurzacz

warkot

czajnik

bulgotanie

mikser

szum

garnek z gotującą się zupą

gwizd

wiertarka

dzwonienie

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Połącz odgłosy natury z podobnymi do nich odgłosami przedmiotów domowych.

syk węża

warkot samochodu

jednostajny szum wiatru

świszczący czajnik

warczenie psa

dźwięk dzwonka do drzwi

prychanie kota

odgłos powietrza spuszczanego z piłki

świszczący wiatru

podskakiwanie pokrywki na garnku

gwizd ptaka

odgłos otwieranego napoju gazowanego

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij wypowiedź geografa o efektownych zjawiskach przyrodniczych podanymi poniżej wyrazami dźwiękonaśladowczymi lub związkami wyrazów dźwiękonaśladowczych.

Deszcz o drobnych kropłach i niewielkiej intensywności, delikatnie z nisko zawieszanej chmury, zazwyczaj przelotny, to kapuśniaczek.

Opad, któremu towarzyszą błyskawice i , nazywa się burzą.

Zjawisko burzy nad morzami i oceanami nazwano sztormem.

Towarzyszą mu silne, porywające podmuchy i wiatru, który, uderzając o taflę wody, powoduje jej spienianie.

Zjawisko bardzo silnego wiatru o prędkości powyżej 33m/s nazywa się huraganem, cyklonem, tajfunem bądź orkanem.

Łamią się z drzewa, przewracają z budynki i ogrodzenia.

Gdy czoło lodowca cofa się, rozpada lub wytapia, to gigantyczne masy lodu z odpadają na przedpole zlodzenia lub do wody.

Takie zjawisko w glaciologii (nauka o zlodzeniu) nazwano „cienieniem się lodowca”.

Siła i wielkość i , towarzyszącego cieniowaniu się lodu, porównywalna jest do startu samolotu odrzutowego.

huk

grzmotu

huku

skapujący

grzmotów

świszczącego

trzaskiem

łoskotem

hukiem

huczącego

j.polski_scen1_cw4

Źródło: Eduexpert Sp. z o.o. / Evaco Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Słowniczek

Dźwięk

wszelkie wrażenia słuchowe.

Odgłos

dźwięk towarzyszący jakiejś czynności lub wydawany przez coś.

Dźwiękonaśladownictwo

wyrazy naśladowujące dźwięki i odgłosy, np. miauczeć, pukać.

Onomatopeja

wyraz lub ciąg wyrazów naśladowujących swym brzmieniem dźwięki naturalne, np. bum, bum, miau, kwa-kwa.